

UNIVERZITET CRNE GORE
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
SOCIJALNA POLITIKA I SOCIJALNI RAD

Predmet: Grupni socijalni rad

SEMINARSKI RAD
VELIKA SOCIOTERAPIJSKA GRUPA

Predmetni nastavnik:

dr Mehmed Đečević

Studenti:

Emina Idrizović 71/18

Amra Šutković 61/18

Aleksandra Brajović 103/18

Adela Stanković 78/18

Podgorica, april 2020.

SADRŽAJ

UVOD	3
1.OSNOVNI PRINCIPI	4
2.LE BON.....	5
3. MEK DUGAL	6
4. FROJD.....	7
5.BEROU I GRUPNA ANALIZA	9
6.LEVIN I TEORIJA POLJA	10
7.BIJON I OSNOVNO PRIHVATANJE.....	12
8.VAJTEKER I LIBERMEN-TEORIJA FOKALNOG KONFLIKTA.....	14
9.IZRIEL I ZAJEDNICKA TENZIJA GRUPE	14
10.FUKS I SISTEM	15
11.MORENO I ACTING OUT	16
12.NAŠA ISKUSTVA SA SOCIOTERAPIJOM U VELIKIM GRUPAMA.....	16
ZAKLJUČAK	21
LITERATURA.....	22

UVOD

U ovom radu govorimo o pojavi grupne terapije i grupne psihoterapije, koje predstavljaju veoma značajan period u razvoju psihijatrije.

Na početku je razvoj psihoterapije kritikovan i smatralo se da zapravo psihoterapeuti žele da uštede vrijeme zbog velike navale broja bolesnika sa psihičkim poremećajima, dok se danas smatra da je rad u grupi učinkovit zbog raznovrsnih grupnih terapijskih tehnika za zadovoljavanje potreba različitih grupa i vrsta pacijenata.

O pojavi socioterapijskih grupa su takođe govorili mnogi autori, a o nekim pišemo u nastavku rada.

1.OSNOVNI PRINCIPI

Pristup grupnoj terapiji koji sada postoji razlikuje se po planiranju i vođenju u grupi pojedinih kategorija bolesnika, i po terapijskom modelu.

Svaka psihijatrijska škola ima svoj teoretski pravac u sagledavanju ličnosti i psihopatologije, bez obzira da li se radi o psihoanalitičkoj, neopsihoanalitičkoj, sociološkoj ili drugoj školi, ima svoje stavove i poglede u odnosu na grupni rad, iako su u proteklom vremenu odnosi između teorije i prakse često bili sasvim nesigurni i neodređeni. Međutim, bez obzira na te često velike razlike između praktične i teoretske orijentacije, sve vrste grupne terapije imaju isto historijsko porijeklo i korijene¹.

Razvoj i osnovi grupne terapije mogu da se posmatraju na dva načina. Ili se može iznijeti realno sve ono što se događalo, ili se može rekonstruisati u svjetlu savremene teorije i prakse.²

Drugi historijski pristup je otvorio Niče u svojoj knjizi „Nevremenske refleksije“, i prema njemu rekonstrukcija prošlosti zapravo predstavlja i mogućnost da se povežu prošlost i sadašnjost, i ovaj proces može da se posmatra kao transfer.

Ovakvo stanovište obezbeđuje da istorija bude povezana za život koji teče, odnosno sadašnjost i da sadašnjost nikada ne smije da postane rob prošlosti ili tradicije, već treba da koristi prošlost kako bi ispunila svoje ciljeve.

Ovakav metod u grupama omogućava da se odaberu sve značajne historijske činjenice koje će se koristiti kao savremene posljedice, a terapeuti i klinički historičari moraju da se trude da ne gledaju samo greške, već da u njima vide bogatstvo života i životnih iskustava. Oni terapeuti koji su nezadovoljni sa prošlošću gube bogatstvo koje prošlost može da da.

Strpljivost je takođe veoma značajna i ona se ostvaruje kako slušanjem bolesnika, tako i slušanjem istorije.

¹ Petrović D, Sedmak T, Ćorić B, *Metode grupnog socijalnog rada*, autorsko izdanje, Beograd, 2005, str.101

² Ibid.

Prvi svjetski rat predstavljao je veliki impuls za razvoj grupne psihologije, dok je Drugi svjetski rat dao impuls za razvoj grupne psihoterapije.³ Tokom rata su ljudi bili primorani da se priključuju različitim grupama, kako bi bili brojniji i kako bi mogli da se odbrane i prežive.

Jedan od autora koji je pokušao ovo da opiše bio je V. Troter, koji je napisao značajno djelo o „*instinktu stada u toku mira i rata*”, u kojem piše da instinkt da se okupe i razviju veštine u cilju spašavanja pojedinaca i grupe da preživi ima evolucionarni karakter.

2. LE BON

Le Bon u svom djelu „*Psihologija gomila*” govori o gomilama i njihovim vođama i on je 1920. godine dao novi opis koji se odnosi na velike gomile, koje su neorganizovane, ili su pod nejasnim i misterioznim uticajima.

On smatra da je u liku Marka Antonija u Šekspirovom djelu „*Julije Cezar*” najbolje prikazana sposobnost vođe da povede grupu u pravcu koji je on odredio kao cilj, uz izraženu emocionalnost i surovost.

Čim se nađe na okupu izvjesni broj živih bića, bila to gomila ljudi ili čopor životinja, ona se instinktivno stavlja pod vlast jednog glavara. U ljudskim je gomilama taj glavar često samo vođa, no kao takav ima on važnu ulogu. Njegova je volja žarište, oko kojeg se stvaraju i usklađuju mišljenja. On je prvi elemenat. Dokle on njima upravlja, gomila je poslušno stado, koje se ne bi nikad moglo riješiti gospodara.⁴

Prema njemu, osoba koja se uključuje u veliku grupu žrtvuje nešto od svoje individualnosti i postaje osjetljivija na psihološku zarazu od svoje okoline. Le Bonov opis grupnog duha ima mnoge karakteristike djetinjeg, primitivnog i impulsivnog duha psihopatske ličnosti. Grupa je osjetljivija na terapijske uticaje nego individua i zbog toga bi trebalo da reaguje bolje na tretman.

³ Ibid, str. 102.

⁴ Gustav Le Bon, *Psihologija gomila*, Gradac, Zagreb, 1920, str.67.

3. MEK DUGAL

Mek Dugal je drugi autor koji je govorio o grupnom duhu i on je 1920.godine našao rešenje u faktoru organizacije. Po njegovom mišljenju radi se o dvije psihologije grupe: jedne, koja se odnosi na neorganizovanu grupu, a druga koja se odnosi na organizovanu grupu.⁵

On ima oštar stav prema neorganizovanoj grupi i vidi je kao emocionalnu, impulsivnu, naglu, neodgovornu, kao kod svih divljih životinja.

Kada je grupa organizovana i usmjerena prema određenom cilju kolektivni mentalni život raste na viši nivo, a neke od psiholških neprijatnosti grupne formacije i grupne zajednice se gube. Pored toga dolazi i do pojačanja emocija.

„Primitivni odgovor po simpatiji”, koji je sličan Le Bonovoj „Zarazi” može da bude iskorišćen za bolje ciljeve, ukoliko se uspostavi sledećih pet organizacionih uslova:

- 1.ako grupa ima kontinuitet
- 2.ako postoji sistem grupnih odnosa
- 3.ako postoje stimulusi međugrupnog rivalstva
- 4.ako dolazi do korišćenja tradicije
- 5.ako dolazi do diferencijacije i specijalizacije pojedinih funkcija

Šesti uslov, koji se ovome može dodati jeste pojava *vođe grupe*-fenomen koji omogućuje i daje specijalnu ulogu terapeuta u grupnoj terapiji⁶.

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

4. FROJD

Najvažniji period u istorijatu grupne psihologije se javlja 1921.godine sa Frojdovim radovima o grupnoj psihologiji, koji su značajni i za grupnu terapiju. Po Frojdu su grupna psihoterapija i grupna psihologija različite.

Individualna psihologija se po njemu odnosi na pojedine individue, dok je grupna psihologija originalnija i starija.

Frojd se osvrnuo na tri problema koji su bitni i za razumijevanje grupne psihologije i za praksu grupne terapije.

Prvo pitanje je šta je to grupa, **drugo-** kako grupa može imati značajnog uticaja na mentalni život pojedinca, i **treće pitanje**-do kakvih promjena dovodi grupa u mentalnom životu pojedinca.⁷ Navodi da skup ljudi nije grupa, ali se može razviti u grupu, ako grupa dobije svog vođu. On razlikuje:

- 1.prelazne i permanentne grupe,
- 2.homogene i heterogene
- 3.prirodne i vještačke
- 4.organizovane i neorganizovane

Međutim, najveća razlika je između grupa koje su vođene i grupa bez vođa.

Terapeuti i dan danas razmišljaju da li je bolja kratkotrajna ili dugotrajna grupa, heterogena ili homogena, prirodna grupa, kao što je porodica, ili vještačke, koje se formiraju zbog ciljeva.

⁷ Ibid, str. 104.

Neki od pojmova koji se vežu za grupu su:

Vođstvo je oblik upravljanja grupom u kojem osoba koja ima najveću društvenu moć (vođa) donosi odluke, kako bi uspješno ostvario ciljeve grupe.⁸

Vođa je najmoćnija osoba u grupi, čija je glavna uloga efikasno upravljanje grupom i ostvarivanje njenih ciljeva. On brine i o sigurnosti, dobrobiti, zadovoljstvu članova i o koheziji grupe.⁹

Konformizam (saobražavanje) je pojava promjene stave i/ili ponašanja pojedinca u pravcu saobražavanja sa opšteprihvaćenim grupnim normama, pod grupnim pritiskom, a ne iz vlastitok ubjeđenja.¹⁰

Identifikacija, koja je osnova za formiranje grupe i članovi grupe se identifikuju sa vođom, koji za njih predstavlja zamjenu za oca.

Emocija je takođe značajan element u grupi, koji omogućava da članovi grupe dožive grupni život jedan kroz drugoga.

Psihološka veza koja održava kohezivnost, prema Frojdu, je sastavljena od elemenata kao što su imitacija, identifikacija, empatija, simpatija, zajednički cilj, uzajamno interesovanje.

U terapijskoj grupi osjećanje da postoje slični problem, da se sudjeluje u grupi sa istim terapeutom i da su svi članovi zajedno u istoj grupi omogućava unifikaciju.¹¹

Grupa pod uslovima harizmatičnog vođenja grupe može biti hipnotizovana i podvrgnuta željama i snagama vođe, i takvi članovi pokazuju zavisnost. Što se članovi grupe prije uključe u stvarnu grupu, potreba za dominantnim vođom je manja. Ukoliko je grupa više centrirana za vođu, tada njena organizacija teži da bude sve više regresivna. Kada grupa sa strogim i autoritarnim liderom izgubi svoga vođu, dolazi do brzog raspadanja veze u grupi i

⁸ Žarko Trebješanin, *Psihologija 2*, Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2008, str. 241.

⁹ Ibid.

¹⁰ Ibid, str. 242.

¹¹ Ibid, str. 105.

do nastupanja panike. Tada članovi kidaju uzajamne veze, prestaju da budu integrisana cjelina i postaju sumnjičavi, osjetljivi, nesigurni, što biva veoma zarazno.¹²

Frojd se bavio i pitanjem šta grupu održava zajedno, a oduvijek je poznato da je čovjek socijalna životinja, koja se rađa, živi i umire u grupi.

Teoretičari instinkta tvrdili su da neka vrsta instinkta krda čini ljudsku životinju društvenom životinjom, a nekompletnom kada je sama. Frojd je odbacio ovu teoriju socijalnog instinkta, i za njega čovjek ne pripada životinjama krda, već hordi životinja koje su predvođene jednim vođom. O „hordama¹³” je govorio i Darwin. To što povezuje pojedince u grupi je vođa. Na osnovu toga se razlikuju dvije osnovne psihologije u grupnoj psihologiji: psihologija individualnih članova grupe i psihologija vođe grupe.

Snage koje drže grupu zajedno je moguće povezati sa erotskim impulsima, ali je Frojd manje objašnjavao ove veze. On je tvrdio da tamo gdje postoji stimulans za formiranje grupe neuroza ima tendenciju da se smanjuje i čak nestane.

5.BEROU I GRUPNA ANALIZA

Po Berou, „grupna analiza“ je vrsta analize ponašanja koje je on organizovao u grupnom obliku. Po svom obrazovanju, Berou je bio psihoanalitičar i u svom radu se nije doticao oblasti savremene grupne terapije i psihoterapije. On je odbio polariziranje grupne situacije za bolesnog pacijenta kome je pomoć potrebna sa jedne strane, a sa druge strane se nalazi zdravi ljekar koji mu pruža pomoć.

Berou je video oboje kao barometre jednog bolesnog društva, kojima treba razumevanje socijalnih aberacije od kojih to bolesno društvo pati. Oduzimanje terapeutu uloge je, u stvari, ono što je on ovde učinio. S druge strane, Berou je naglasio značaj „here and now“ (ovde i sada) , a nedovoljno je obraćao pažnju na genetičke aspekte¹⁴.

¹² Ibid.

¹³ Horda-krdo koje despotski i snažno predvodi jedan mužijak.

¹⁴ Ibid, str. 106.

Berou je pokušao da sagleda ono što spaja jaz između riječi i osjećanja, i ono što svi članovi grupe prepoznaju kada su verbalna ispoljavanja nepopravljivo pogrešna. On je otkrio da osobe u grupi žive u jednom opštem stanju represije¹⁵.

Ovog psihoanalitičara možemo da shvatimo kao pionira formiranja tzv. trening-grupa laboratorijskog pristupa socijalnim neurozama i savremenom istraživanju psiholoških reagovanja unutar grupe. Takođe, pošao je od psihoanalize, onda kroz grupnu analizu stigao je do filoanalize i išao je tim putem, vjerovatno, zbog svoje medicinske orijentacije, a na samom kraju je došao do zaključka da je pogrešno uticao na teoretski razvoj grupne terapije. On smatra da su, prema njegovoj evolucionarističkoj teoriji, i individua i male grupe potpuno nestale i izgubljene.

6.LEVIN I TEORIJA POLJA

Snažne primitivne snage zrače iz grupe pre nego što one postanu organizovane. Međutim, kontrola nikada ne može biti kompletna, tako da život svake grupe može biti ometen bilo prgresivnim bilo regresivnim događajima¹⁶.

Kurt Levin je izuzetno značajan teoretičar kada je u pitanju socioterapijska grupa. Levin smatra da je konflikt bitan i neizbježan element u svakoj grupi. Ovaj teoretičar je mišljenja da svaka grupa sadrži u sebi sjeme svoga sopstvenog razaranja. Levin , takođe, smatra da se svaki pojedini član bori za odgovarajući životni prostor, isto kao što se bore i životinje za sopstevnu teritoriju, i zbog toga je neizbježno da se potrebe svakog člana sukobe sa potrebama grupe kao cjeline.

Šta članovi grupe čine sa grupnom tenzijom zavisi dijelom od strukture grupe, a dijelom od načina vođenja grupe. U ovom smislu on je opisao dvije vrste grupnih prototipova. U jednoj, grupa je je slabo organizovana, slabo integrisana i bez vođe grupe, a kao rezultat svega tenzija je slabo raspoređena na članove i ima tendenciju da poraste do takvih mjera koje mogu grupu razoriti. S druge strane, u drugoj vrsti grupe, koje su dobro organizovane, dobro integrisane i

¹⁵ Ibid, str. 107.

¹⁶ Ibid.

dobro vođene, pritisak – tenzija je mnogo bolje raspoređena na sve članove, a komunikacije između nje idu mnogo slobodnije.¹⁷

Kurt Levin je došao do zaključka da su sva grupna ponašanja podijeljena u dva tipa koja su već opisana. Svaka grupa je autentična po nečemu. Svaka grupa razvija jednu posebnu atmosferu po kojoj se karakteriše i po kojoj je univerzalna, a posljedica toga jesu: grupne strukture, grupno vođenje i grupna interakcija.

Kao što članovi grupe imaju uloge koje igraju u svom životu, odnosno u svojoj sredini u kojoj žive, tako i članovi grupe unose u grupu svoj status koji obično imaju. Upravo, zbog tih uloga i karakteristika se međusobno razlikuju članovi grupe.

Uloga vođenja grupe je isto tako veoma kompleksna i različita, zavisna je od same grupe i može da ima različite oblike. Na primjer, vođa grupe – od vođe grupe se može zahtijevati da koordinira grupne aktivnosti, da kontroliše unutrašnje odnose, da simboliše jedinstvo – integraciju grupe, da preuzima odgovornost za greške, da prihvata ulogu oca u životu članova grupe, da deluje kao arbitar u njihovim konfliktima, da igra ulogu različitih vrsta eksperata, i da služi kao model za odgovarajuće stavove i ponašanje. Pored toga, od njega se očekuje puna odgovornost za sadašnjost i budućnost grupnog rada, što obuhvata u sebi i uspjehe i greške.¹⁸

Pored toga što je bio uključen u socijalna događanja i pored toga što je bio zainteresovan za istraživanja, Levin je doprinio direktno razvoju grupne terapije. Levin je bio manje terapeut, on je više bio eksperimentator. Njegovi sistemi su kasnije bili inkorporirani u različite sisteme i njegov koncept o grupnoj tenziji je bio veoma blizak psihoanalizi. Jedna od glavnih karakteristika svih grupno orijentisanih aspekata i tehnika koje su nastale i princip koji je izuzetno značajan, to je princip „ovdje i sada“. Ova teorija jeste komplementarna, ali nije mogla da zamijeni kompleksnije i analitičke teorije koje su prije i kasnije formirane.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Ibid, str. 108.

7. BIJON I OSNOVNO PRIHVATANJE

Veoma je važno da je grupa civilizovana i organizovana, jer se na taj način potiskuju najprimitivniji elementi i pojavljuju se samo u izvanrednim situacijama: panika, stanje napetosti koje prijete da rasturi grupu i u slučaju dezorganizacije. Pojedinaac, odnosno član grupe isto kao i grupa funkcionise na dva nivoa: na latentnom nivou i manifestnom nivou. Kada su u pitanju latentne snage, možemo reći su Le Bon i Mek Dugal označili latentne snage kao primitivne, a drugo shvatanje je da ih Bijon smatra psihotičnima. Latentni elementi su pokriveni organizacijom, a ta organizacija ima funkciju da omogućuje grupi da bude orijentisana na određene ciljeve i određene zadatke. Sa druge strane, kada je u pitanju manifestni nivo, određena grupa je angažovana i ta grupa radi na način na koji mu diktira svjesno, racionalno, konstruktivno i angažovano. Kada je riječ o manifestnom nivou, grupa treba vođu grupe koji može da je upravlja i da je usmjerava. Ukoliko grupa nema vođu, unutrašnje iracionalno osjećanje i fantazije se polako mobilisu i izbiju na površinu grupnog života, pa time još više povećavaju tenziju.

Slično Frojdu, Bijon je postavio nekoliko interesantnih pitanja kao na primer – koji su razlozi zbog kojih se grupe uopšte stvaraju, i šta je to što ih održava zajedno kada se jednom formiraju? On smatra da na jednom svjesnom, jasnom nivou, članovi grupe se okupljaju i ostaju zajedno sve dok imaju nečeg zajedničkog a kada se to završi one se raspadaju. Međutim, oni mogu nastaviti da rade i bez vođe, a sve dotle dok neko ne preuzme ponovo tu ulogu grupa pati. Ispod ovog nivoa život grupe je sasvim različit i ima malo veze sa realnošću. Članovi grupe se okupljaju i ostaju zajedno zbog snažnih osnovnih, bazičnih potreba. Oni žele da nađu vođu i da budu vođeni od njega, koji će zadovoljiti sve njihove potrebe zavisnosti, koji će im pomoći da nađu svog seksualnog partnera i koji će ih usmeriti u borbi ili bekstvu od opasnosti na koje nailaze. Traganje za vođom grupe omogućuje stoga članovima da budu zajedno, i kada ga jednom nađu oni više ne mogu bez njega. Ako su bez vođe grupe mogu da izmisle vođu u formi neke dominantne ideje oko koje će se okupiti. Grupa bez vođe gubi

mного vremena u traganju za vođom, i zavisno od tog osnovnog prihvatanje unutar same grupe, neka vrsta vođe grupe može i da se pojavi.¹⁹

Prema tome, dvije vrste grupnog koncepta dominiraju istorijatom grupne terapije i grupne psihoterapije od samog početka. To su: manifestni i latentni, svesni i nesvesni postulati, koje je inaugurisala psihoanaliza. Dvije vrste grupa se razlikuju po različitim aktivnostima, imaju različite potrebe i govore različitim jezikom, jer te grupe sa osnovnim prihvatanjem mogu da komuniciraju neverbalno intuitivno i zarazno – prenošenjem.²⁰

Bijon je kreirao grupnu psihologiju nesvjesnog, i grupnu psihologiju nesvjesnog je spojio sa metapsihologijom Melani Klajn, i na taj način je omogućio da se lakše pristupi ovim grupnim terapeutima. Zatim, Bijan je dao mišljenje i postavio pitanja o međusobnom odnosu manifestnih i latentnih grupa. Psihoanaliza je opisala da su manifestni i latentni osnovi duševnog života. Takođe, on smatra da dešavanja u toku ove transakcije utiču na ličnost pojedinca i da ličnost unutar grupe može biti produkt slične igre ovih faktora.

Ako manifestna grupa postane na bilo koji način dezorganizovana, javlja se opasnost da se u nju povrate materijali iz nesvesnog i da preuzmu kontrolu nad situacijom, što može da dovede do povećanja napetosti i do pojave primitivnih nagona i osećanja.

Na osnovu ovog modela Bijon je bio u stanju da opiše različite tipove grupne kulture u kojem je – osnovno prihvatanje, u nekima prihvatano, a u nekima odbacivano. Štaviše, on nije ni bio grupni psihoterapeut, već istraživač grupnih aktivnosti i zato je njegov doprinos značajan za razumevanje grupne psihologije.²¹

¹⁹ Ibid, str. 109.

²⁰ Ibid.

²¹ Ibid, str. 110.

8.VAJTEKER I LIBERMEN-TEORIJA FOKALNOG KONFLIKTA

Teorija fokalnogkonflikta želi da pojasni ophođenje, odnosno ponašanje ljudi kao jednu od metoda za rešavanje konflikata. Konflikti i rješavanje istih su dio načina života ličnosti, tako da ona teško može bez njih.

U kontekstu grupne situacije Vajteker i Libermen smatraju da svaki član grupe na izvjestan način, pod uticajem izvjesnih grupnih fokalnih konflikata, ima želju da se ponaša na jedan određen stereotipan način²².

Pojedini članovi grupe povezani su sa svojim patološkim rešenjima, zato što ih oni mogu sačuvati od anksioznosti koje mogu da izbiju iz nesvjesnih konflikata. Grupni procesi, kao i skriveni konflikti počinju da se pojavljuju kao strah i vrsta želje, a grupa može da djeluje u smjeru smanjivanja straha i povećavanja želje.

Ova teorija nema mnogo toga da kaže o tome zašto se grupa skuplja i zašto ostaje zajedno, jer u njoj nedostaju konceptijski okviri koje su formirali Frojd i Bijon.

9.IZRIEL I ZAJEDNICKA TENZIJA GRUPE

Izriel je kao psihoanalitičar radio sa grupama i postao zainteresovan za interakcije između manifestnih i latentnih nivoa unutar grupe.²³ Za razliku od Bijonovih principa usvajanja, on je naglašavao koliki je značaj zajedničkih grupnih problema, koji omogućavaju rast napetosti.

Smatrao je takođe da svaki član grupe projektuje svoje nesvjesne objekte iz fantazije na različite članove grupe i da pokušava da manipuliše njima, shodno tim svojim fantazijama.

²² Ibid.

²³ Ibid, str. 111.

10.FUKS I SISTEM

Ideja Fuksovog sistema jeste da prirodna grupa u kojoj bolesnik živi u vrijeme svoje bolesti i svog liječenja, a što je bilo formulisano od Fuksa, jeste elemenat čije je razumjevanje neophodno za grupnu analitičku situaciju, a isto je tako neophodno za formiranje jednog grupnog kalupa sistema.²⁴

Po njemu sistem i grupni kalup mogu da pomognu u razumijevanju bolesti kao socijalnog procesa.

Kalup predstavlja okvir u kojem se odvijaju komunikacije unutar grupe i izražavaju simptomi ponašanja, osjećanja, manifestacije i verbalizacija. Kada se pojave značajne promjene u ponašanju ličnosti, naročito u pogledu veće nezavisnosti ostali članovi tog sistema postaću aktivni.

Emocionalni poremećaji ne mogu da se posmatraju kao nešto što je ograničeno samo na ličnost jedne osobe, već oni uključuju i druge osobe.

Fuks je smatrao da postoje dvije važne krize u životu pacijenta:

- 1.Prvi period poremećaja ekvilibrijuma se javlja kada stvarno počne poremećaj,
- 2.Drugi period se javlja kada prestaju emocionalni poremećaji.

Na osnovu toga postoji jedan konačni reekvilibrijum (ponovno stvaranje ravnoteže) posle prilagođavanja i novih uloga članova grupe u okviru sistema

²⁴ Ibid.

11.MORENO I ACTING OUT

Moreno je orijentisan ka akcijama i njegove akcije su gluma, drama, spontanost, kreativnost. On je glumac koji je postao terapeut. Smatrao je da je zadatak tragedije da prikaže šta je strah i žalost ,a samim tim da gledaoci trebaju da se oslobode ovih emocija.

Moreno je izraz acting out stvorio prije 50 godina, i on je prihvaćen od strane psihoanalitičara.

Kod Morena pacijent može, u zavisnosti od toga kakav je njegov karakter, da djelimično ili u potpunosti ostvari zadovoljenje kroz acting out, lakše nego što bi to ostvario pričanjem o svom konfliktu.

Ispoljavanje problema može da se odvija kroz psihodramu, u okviru koje se pacijent osobađa svoje aktuelne situacije. Kroz socio-dramu se odvija razrešavanje problema, tako što pacijent prihvata ulogu druge osobe i na taj način isprobava nove vrste ponašanja i komunikacije.

Sociometrija Morena je posebno značajan doprinos grupnoj psihologiji, i naširoko se upotrebljava ne samo u psihodrami nego i u savremenoj sociologiji i socijalnoj psihologiji kao metod ispitivanja, ali i kao metod koji ima određene dijagnostičke, pa i terapijske vrijednost²⁵.

12.NAŠA ISKUSTVA SA SOCIOTERAPIJOM U VELIKIM GRUPAMA

Pored odnosa između osoblja i bolesnika, terapija zajednica, kao dio života u ustanovi obuhvata i primjenu posebnih vidiova terapije.

Jedan od terapijskih postupaka je i velika grupa, koja je za razliku od grupne psihoterapije, u kojoj su pored ograničenog broja bolesnika (8-12) još i terapeut i event.koterapeut, ili za razliku od sastanaka terapijske zajednice na kojoj su homogene grupe velikog broja bolesnika i svo osoblje, sadrži otprilike do 25 bolesnika, obično u dijagnostički homogenim

²⁵ Ibid, str. 113.

kategorijama, ali sa određenom ekipom koja je uvijek ista i nosilac je niza drugih individualnih i grupnih terapijskih postupaka.²⁶

Po svom obliku i veličini velika terapija se nalazi između grupne psihoterapije i sastanaka terapijske zajednice, i kao cilj sadrži slične elemente kao i obje grupe metoda. Ovakva vrsta terapije usmjerava se ka onim oblastima Ego koje ne mogu biti poremećene uticajem patoloških psihičkih procesa, oslanjajući se na instancu Ego u dodiru sa realnošću. Realnost utiče na razvoj ličnosti svake osobe bez obzira na to da li su zdrave li ne. Na ovaj način se aktivira još jedna istanca a to je Super Ego. Grupa metaforički može predstavljati porodicu ili skupinu, čiji je uticaj doprinio stvaranju bolesti, pa shodno tome i proces ozdravljenja mora ići u suprotnom pravcu. Biti dio grupe od velikog je značaja za individuu jer ga uči odnosima među ljudima i čini da lakše funkcioniše u društvu.

Postoji mogućnost da se primjena velike grupe u praksi odvija u dijelu odjeljenja, ali je najbolje u homogenim grupama.

Pod radom u velikim grupama se podrazumijeva:

1.Svakodnevni jutarnji sastanak koji traje 45 minuta i koji za cilj ima preispitati aktuelne probleme života u grupi sa prethodnog dana i planiranje rada za isti dan. Samo medicinska sestra i radni terapeut mogu biti jedini prisutni kao dio osoblja. Svakodnevni jutarnji sastanak se bazira na analiziranju problema pojedinca, a nakon toga vrši se grupna analiza ponašanja grupe i članova.

2.Radna grupa koja traje 120 minuta, sadrži tehnike koje klijentima dokazuju da su sposobni da rade stvari koje ranije nijesu mogli. Ovaj rad je individualizovan i zavisi od spretnosti bolesnika, kao i faze bolesti i interesovanja.

3.Rekreacione aktivnosti, koje obuhvataju aktivnosti za održavanje spretnosti, i to su svakodnevne tjelesne vježbe koje traju 20minuta.

²⁶ Ibid.

4. Veliki sastanak velike grupe koji traje sat vremena i on se održava umjesto jutarnjeg sastanka, jednom u nedelju dana. Ovom sastanku prisustvuju svi angažovani terapeuti, radni terapeut, najčešće dva psihijatra, medicinska sestra i glavna medicinska sestra odjeljenja.

Odsustvo određenih članova utiče na dinamiku grupe, dinamiku, trajanje i efikasnost, odnosno halo efekat.

Grupa je homogena samo u odnosu na sindrom, a heterogena u odnosu na sve ostale kriterijume odabiranja: bolesnici su različitog pola, životnog doba, obrazovnog nivoa, strukture ličnosti i dubine poremećaja.²⁷

Za grupnu psihoterapiju priprema još uvijek ne postoji. Dok se timski sastanak održava jednom nedeljno i služi da se stručno osoblje upozna sa problemima bolesnika, bolesnici se međusobno upoznaju prije terapijskog sastanka što isključuje potrebu upoznavanja u psihoterapijskoj grupi.

Transfer je višestran i u maloj i velikoj grupi. Terapeut i ostali članovi grupe koriste se kao modeli za idenifikovanje bolesnika, i ako odnosi sa objektima nemaju isti uticaj koji se postiže u situacijama sa malim grupama. Interpretacija transfera i otpora ne mogu se koistiti u odnosima vertikalnog tipa. U velikim grupama takođe ima i bolesnika koji su i na individualnom tretmanu.

Intervencije dozvoljavaju i interpretacije stavova na nivou simptoma, bez straha da će se isprovocirati anksioznost, koja je verovatna kod onih bolesnika koji nemaju takav odnos sa terapeutom.

Ovakva intervencija omogućava otklanjanje pretpostavljenih stavova ostalih bolesnika(da su oni favorizovana deca koja slobodnije izražavaju svoje uverenje bez neurotične bojazni da će biti osujećena).²⁸ Ovo omogućava stvaranje transfera i sa drugim članovima grupe pa makar bio nesiguran i kratkog trajanja. Ovo znatno utiče na manje obrazovan dio bolesnika koji su izolovani od ostatka grupe.

²⁷ Ibid, str. 114.

²⁸ Ibid, str. 115.

Vezivanje za terapeute grupe može da izazove i osjećanje krivice, koje se često verbalizuje na način koji treba da ukaže da je njihov odsutni terapeut „na prvom mjestu....on mnogo pomaže“, što je uvijek dovodilo do vertikalne intervencije, u smislu podrške ovakvog stava i prikladnog uvjeravanja da je grupi takav stav razumljiv.²⁹

Psihodinamska orijentacija osoblja omogućava način rada u grupi. Do visoke tenzije u grupi dovodi nedirektivan metod. Ta tenzija se ogleda u dugom ćutanju i učestalom agiraju, čija žrtva može da postane član stručnog tima. Strah povećava nedostatak programa i zbog toga grupa očekuje vođenje koje će zadovoljiti njihove osnovne potrebe za zavisnošću. Potrebe zavisnosti se javljaju i onda kad program postoji, ali mogu da se interpretiraju grupi kao opšti problem članova grupe koji treba da se prevaziđe u procesu liječenja i izliječenja.

Ako je prethodni sastanak obuhvatao temu koja je provocirala suštinske problem bolesnika tenzija je veća. Izbor tema je nastajao spontano. One teme koje su pružale najmanje mogućnosti za sticanje uvida u sopstveno učešće u nastalim konfliktima sa realnošću su bile najprihvatljivije, međutim, zreliji bolesnici su se uključivali i u provokativne teme.

Kada je u pitanju velika grupa mora postojati opreznost u davanju smjernica koje važe za sve a ne samo za pojedince. Kod grupe bolesnika sa različitim poremećajima vidljivo je da su smjernice više površinske i radi postizanja boljeg efekta terapeut svoj rečnik mora svesti na dječiji nivo. Interpretiraju se nesvjesni sadržaji grupnih zbivanja, kao i procesi bolesti, dok se veoma rijetko interpretira neki simptom. Izuzetak je ako je pacijent sa psihopatskom strukturom, ili ako ima psihotični sadržaj i ugrožava grupu asocijalnim i antisocijalnim stavovima, jer je bolje da se povrijedi jedan, nego cijela grupa koju jedan frustrira.

Zamerka jeste to što terapeuti mogu biti anksiozni i da ne dozvoljavaju grupi da pokaže realnost u suprotstavljanju ovakvim članovima grupe.

Fenomen ogledala ne odigrava se samo u odnosu prema ostalim bolesnicima, već i prema stručnom osoblju, za koje bolesnik ima vrijedno iskustvo značajne tolerancije za mnoge

²⁹ Ibid.

stavove, ali i iskustvo da ova snalažljivost zahtjeva obostranu saradnju, i ima granice koje su sigurno veće nego u spoljnom svijetu, ali uvijek u okvirima stvarnosti.³⁰

U odnosima u velikim grupama prisutna je realizacija važnih mehanizama odbrane, što obuhvata i uzdizanje nekog jer se u grupi vrši sticanje kontrole u smjeru koji je prihvatljiv za Ego i cijelu zajednicu. U procesu sublimacije iskustva realnosti bolesnici su u mogućnosti da povećaju svoj Ego, postaju sposobni da razumiju tuđa ponašanja i dobijaju određenu granicu zrelosti.

Ako bolesnici u grupu unose status koji zauzimaju u svijetu, i uloge koje obično igraju, tražeći i očekujući određene uloge i od osoblja, ponavljajući svoje stereotipe objektnih odnosa, sigurno je da i osoblje ima svoju specifičnu dinamiku, vezanu za kvalitet ličnosti i mjesto i ulogu koju imaju u realnosti. Iskustvo drugih, da je demokratski stav osoblja najbolji motivacioni činilac razvoja dinamike svake grupe, iskustvo je koje smo i sami imali.³¹

Ostaje kao problem, permanentna edukacija svih članova tima, sa stalnim interakcijama na posebnim sastancima i nužnim uzajamnim interpretacijama kontratransfera i otpora, to je imperativ da grupna terapija postane što valjaniji metod u liječenju bolesnika, nerazdvojni dio terapijske zajednice u koju se uklapaju članovi grupe i profesionalno osoblje.³²

Na samom kraju važno je istaći najvažnije karakteristike vezane za rad u velikim grupama:

- Terapijski rad u velikoj grupi podrazumijeva odjeljenje čiji su glavni nosioci ljudi koji provode najviše vremena sa bolesnicima a to su prije svega medicinska sestra i radni terapeut.
- U metode velike grupe uključujemo i dopunske metode sa individualnom psihoterapijom koja se odnosi na one bolesnike kojima je najpotrebnije.
- Dostići efikasnost u velikoj grupi veoma je teško jer se javlja uticaj različitih metoda koji se unutar terapijske zajednice često isprepliću ali iskustvo pokazuje da uticaj male psihoterapijske grupe može učiniti da velika grupa poprimi karakter sastanka terapijske zajednice.

³⁰ Ibid, str. 116.

³¹ Ibid, str. 117.

³² Ibid.

ZAKLJUČAK

Grupna terapija i grupna psihijatrija su dale veliki doprinos zbog raznovrsnih grupnih tretmana. Ono što svaki teoretičar, koji se bavio ovim pitanjem ističe jeste da svaka grupa treba da ima vođu grupe, odnosno ličnost koja ih na neki način upravlja i podsjeća na prioritete, odnosno cilj grupe. Pored vođe, zajednički stav imaju i za to da treba da se znaju uloge i položaji kako bi se konflikt maksimalno izbjegao, i da je svaka grupa autentična i različita.

Rad u grupi i rešavanje problema u grupi je lakše, nego kada je u pitanju rad sa individuama, upravo iz razloga što u terapijskoj grupi osjećanje da postoje slični problemi, da se sudjeluje u grupi sa istim terapeutom i da su svi članovi zajedno u istoj grupi omogućava unifikaciju, kao i dobre rezultate.

Velika socioterapijska grupa ima veoma veliki značaj u grupnom socijalnom radu i možemo reći da je grupni socijalni rad nezamisliv bez njega, i upravo zbog toga je ovaj predmet izuzetno važan za smjer Socijalna politika i socijalni rad, kako bismo se upoznali sa tim kako se ponašati kada smo dio neke grupe, kako da naučimo da budemo strpljivi, solidarni, da maksimalno izbjegnemo konflikt i da društvo funkcioniše kao najbolja grupa.

LITERATURA

Gustav Le Bon, Psihologija gomila, Gradac, Zagreb, 1920.

Petrović D, Sedmak T, Ćorić B, Metode grupnog socijalnog rada, autorsko izdanje, Beograd, 2005.

Žarko Trebješanin, Psihologija 2, Zavod za udzbenike i nastavna sredstva, Podgorica, 2008.